

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ ТА ІНСТИТУТІВ У НОВИХ
ГЕОСТРАТЕГІЧНИХ РЕАЛІЯХ**

**TRANSFORMATION OF ECONOMIC
SYSTEMS AND INSTITUTIONS IN THE NEW
GEOSTRATEGIC REALITIES**

*Матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної
конференції молодих вчених і студентів*

*Proceedings of 38th International Scientific and Practical
Conference of Young Scientists and Students*

Том 1

Електронне видання

*14-15 квітня 2025 р.
April 14-15, 2025*

Дніпро
2025

УДК 339.92

Т 65

Організаційний комітет:

С.О. Федулова, доктор економічних наук, професор – голова оргкомітету;

А.О. Задоя, доктор економічних наук, професор;

С.В. Кузьмів, доктор економічних наук, професор;

О.А. Задоя, кандидат економічних наук, доцент;

Р.М. Ключник, кандидат політичних наук, доцент;

Е.М. Лимонова, кандидат економічних наук, доцент;

А.С. Магдич, кандидат економічних наук, доцент;

О.К. Незгода, кандидат економічних наук, доцент;

І.С. Шкура, кандидат економічних наук, доцент;

Б. Шлюсарчик, доктор економічних наук, професор, Кросно, Польща

Т 65

Трансформація економічних систем та інститутів у нових геостратегічних реаліях: Матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, Дніпро, 14-15 квітня 2025 р. [Електронне видання]. У 2-х томах. Том 1. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. 670 с.

ISBN 978-966-434-603-7

У збірнику представлено матеріали доповідей учасників XXXVIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів «Трансформація економічних систем та інститутів у нових геостратегічних реаліях». Молоді дослідники з України, Польщі, Великої Британії, Чехії, В'єтнаму та інших країн діляться своїм баченням сучасних глобалізаційних процесів і майбутнього інтеграційних змін у світі. У роботах аналізуються трансформації європейської системи безпеки та їхній вплив на економічні інститути в умовах нових геостратегічних викликів. Значну увагу приділено впливу російської агресії проти України на економіку як національного, так і глобального рівнів, а також можливостям підвищення конкурентоспроможності Європи. Погляди, викладені в матеріалах, є авторськими і можуть не збігатися з позицією оргкомітету. Усі доповіді подані в авторській редакції.

Відповідальний за випуск: С.О. Федулова, доктор економічних наук, професор,
зав. кафедри глобальної економіки.

**Співфінансується
Європейським Союзом**

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

© Університет імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2025

ISBN 978-966-434-603-7

<i>Prykhodko M.</i> Free economic zones in the UK: concept, strategic objectives and typology.....	485
<i>Reva M.</i> How vulnerable is the EU economy?.....	488
<i>Tomihina S.</i> Currency risks and mechanisms of their insurance: modern instruments and features of their use in Ukraine.....	492
<i>Viter A.</i> The evolution of social guarantees: historical trends, consequences of their growth, and challenges for modern society.....	495
<i>Амбросієнко А.</i> Порівняльний аналіз ефективності використання сучасних форм і різновидів кредиту в міжнародній торгівлі.....	499
<i>Багаліка Т.</i> Кооперативний процес як співпраця всіх галузей аграрного сектору економіки.....	503
<i>Басараб В.</i> Удосконалення методу оцінки ризиків у сфері ІТ-підприємства.....	507
<i>Бела О.</i> Соціальна відповідальність бізнесу в умовах трансформації соціально-економічних систем.....	511
<i>Бідняк А.</i> Аналіз вхідних та вихідних інвестиційних потоків України та Швеції.....	514
<i>Бідняк А.</i> Податкове регулювання зовнішньої торгівлі у Швеції: особливості імпортного та експортного мита.....	518
<i>Білик В.</i> Індекс економічної свободи: фактори та аналіз країн.....	521
<i>Блінчук З.</i> Аналіз ефективності використання сучасних форм міжнародних розрахунків в Україні.....	525
<i>Бокоч Д.</i> Інструменти стимулювання експорту в сучасній глобальній економіці.....	528
<i>Будяков Г.</i> Вплив зовнішньоекономічної діяльності ІТ-аутсорсингу на цифрову трансформацію.....	530
<i>Гарагуля А.</i> Роль міжнародних фінансових інституцій у регулюванні світової економіки.....	533
<i>Геращенко С.</i> До проблеми сировинного експорту сільськогосподарської продукції з України.....	536
<i>Гончарова Д.</i> Місії ОБСЄ у ХХІ століття: чи можуть вони впливати на безпекову ситуацію в Європі?.....	539
<i>Горбунов Р.</i> Співпраця міжнародного валютного фонду та України: фінансова підтримка в умовах війни.....	542
<i>Грицик М.</i> Глобальні тенденції розвитку міжнародного бізнесу: адаптація до політичних та економічних змін.....	544
<i>Громика О.</i> Методичний підхід до планування відбудови інфраструктури після воєнних конфліктів.....	548
<i>Дмитрієв В.</i> Інвестиційний клімат країни: умови і методи формування та регулювання.....	551

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сучасний період характеризується складним процесом трансформації соціально-економічних систем усіх рівнів. Стрімкі та глибинні зміни відбуваються в культурі, політиці, економіці, суспільстві. В такий період однією із головних умов безпеки держави, бізнесу, суспільства стає відповідальна поведінка суб'єктів соціально-економічних відносин. Соціально відповідальна поведінка бізнесу, щонайменше, дає можливість підтримати працівників, забезпечити надходження податків до державного бюджету, зберегти навколишнє середовище, підтримати соціальне оточення бізнесу.

Але саме в сучасних умовах така поведінка бізнесу вимагатиме від нього досить великих зусиль. З чим це пов'язано?

По-перше, внаслідок значного погіршення зовнішньополітичних, демографічних та економічних умов діяльності, що особливо актуально для вітчизняного та європейського бізнесу, підприємці стають перед майже щоденною необхідністю вирішення моральної дилеми «прибуток (збільшення доходів) чи відповідальна поведінка бізнесу». І не завжди ця дилема вирішується на користь відповідальності.

Справа в тому, що ми стикаємось з одного боку із тиском на бізнес у вигляді зростання конкуренції та зростання витрат на діяльність (серед потужних факторів, які впливають на зростання витрат - енергетична криза, інфляція, збільшення податкового тиску, соціальних виплат, зміна логістики, необхідність кібербезпеки) та інвестиційних витрат, пов'язаних із необхідністю впровадження нових технологій. С іншого боку – можна говорити про певний дефіцит морального лідерства та культури доброчесності в суспільстві та бізнесі. І все це ускладнюється в умовах швидких змін та невизначеності.

Так, у глобальному звіті ЕУ про доброчесність за 2024 рік показано, що швидкі зміни та економічна невизначеність, на думку опитаних менеджерів, ускладнюють для компаній дотримання принципів доброчесності [1]. Дослідження вказує на сполучення зовнішніх та внутрішніх ризиків. Майже половина (49%) респондентів у всьому світі вважають складним адаптуватися до швидкості та обсягу змін у правилах і кажуть, що економічний тиск, такий як інфляція, безробіття та обмінні курси, ускладнює ведення бізнесу з дотриманням принципів

добросовісності. Але великими є й внутрішні ризики, пов'язані із поведінкою менеджерів та співробітників, а також так званих третіх осіб.

Так, майже половина (47%) респондентів заявили, що співробітники всередині їхньої організації становлять найбільший ризик для добросовісності протягом наступних двох років.

Викликає занепокоєність й те, що значна частина лідерів визнає готовність поводитися неетично: дві третини (67%) членів ради директорів визнають, що вони були б готові поводитися неетично одним або декількома способами, щоб поліпшити своє кар'єрне зростання або пакет винагороди (порівняно з лише чвертю (25%) працівників) [1].

По-друге, потужним викликом для соціальної відповідальності бізнесу стає швидкий розвиток новітніх технологій, у т.ч. штучного інтелекту (ШІ).

Наразі основні напрямки ШІ, важливі для бізнесу, включають:

- автоматизацію завдань, праці, що дозволяє зменшити витрати бізнесу та підвищити продуктивність. Сюди у т.ч. відноситься роботизація промисловості вдосконаленими роботами та системами, які здатні замінити людину;

- підвищення якості аналізу даних (аналітика та прогнозування), що сприяє прийняттю ефективних рішень у бізнесі. Алгоритми машинного навчання аналізують ринкові тенденції та прогнозують зміни попиту. Це допомагає підприємствам коригувати стратегію та знижувати ризики невдалих рішень;

- персоналізовані технології – коли ШІ допомагає адаптувати продукти та послуги під потреби користувачів. Чат-боти та віртуальні асистенти забезпечують швидке обслуговування клієнтів 24/7. Персоналізація контенту та рекомендацій дозволяє краще відповідати на потреби споживачів.

Але всі ці можливості, з іншого боку стають викликом для соціально відповідальної поведінки бізнесу.

Це може бути пов'язано у першу чергу із:

- звільненням працівників або значним зростанням навантаження на них у зв'язку із запровадженням технологій ШІ, розривом між темпами зростання інтенсивності праці та оплати праці;

- значним збільшенням загроз щодо кібербезпеки та конфіденційності як для самого бізнесу, так і для персоналу або клієнтів. Використання ШІ підвищує ризики витоку даних та хакерських атак. Збір та аналіз великих обсягів даних може призвести до порушення питання про конфіденційність персональних даних клієнтів. Автоматизовані системи можуть бути вразливими до маніпуляцій.

Використання генеративного ШІ може викликати підозри щодо шпигунства з боку розробників моделі;

- великою спокусою використовувати великі масиви даних та різні можливості ШІ для управління поведінкою персоналу, клієнтів, і навіть великих груп суспільства.

На жаль, технології ШІ можуть використовуватись з метою шахрайства, маніпуляцій. Уже зараз завдяки цифровим технологіям шахрайство набирає у світі неймовірних обертів, що відображено в низці міжнародних досліджень. Зокрема, це підтверджується Глобальним звітом про шахрайство за 2024 рік компанії GBG [2], Глобальним дослідженням економічної злочинності за 2024 рік консалтингової компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) [3].

Що може утримати бізнес від безвідповідальної поведінки та сприяти дотриманню культури доброчесності навіть в таких складних умовах?

Взагалі, відомо, що у скрутних обставинах, в період нестабільності та криз, головним рушієм соціально відповідальної поведінки бізнесу стає не зовнішня (заради репутації або інших вигод або у наслідок використання правових інструментів), а внутрішня мотивація [4]. Причому, мова йде в першу чергу про мотивацію лідерів та керівників, які мають вплив на підлеглих через свою поведінку та створення умов для розвитку культури доброчесності в певній бізнес-організації. Розвиток культури доброчесності в суспільстві, управлінні, бізнесі стає одним із головних трендів сучасності [5].

Отже, соціально відповідальна поведінка бізнесу в умовах складних викликів трансформації сучасного світу стає для власників та керівників бізнесу складним вибором. Але така поведінка необхідна для безпеки та розвитку економіки та суспільства. Вибір на користь відповідальної поведінки бізнесу пов'язаний не тільки із забезпеченням певних зовнішніх умов але у першу чергу із розвитком морального лідерства та культури доброчесності.

Список використаних джерел

1. EY Global Integrity Report 2024. How can trust survive without integrity? Why taking the human-centered approach empowers an ethical culture. URL: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/forensic-integrity-services/documents/ey-gl-global-integrity-report-05-2024.pdf>
2. The Global Fraud Report 2024: Burnt out and bombarded URL: <https://www.gbgrp.com/en/reports/the-global-fraud-report-2024/>

3. Global Economic Crime Survey 2024 URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/forensics/economic-crime-survey.html>

4. Компанієць, В.В., Бела О.О. (2024). Мотивація соціально-відповідальної діяльності бізнесу (Аналіз досліджень західних науковців). Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences, 326(1), 341-349. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-54><https://herald.khmn.edu.ua/index.php/herald/article/view/669>.

5. Компанієць, В.В., (2024). Формування культури доброчесності в суспільстві та бізнес-діяльності (концептуальне осмислення нових світових тенденцій на основі соціокультурної парадигми). Вісник економіки транспорту і промисловості. 86. с. 249-265. URL: <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/86-1.pdf>

Науковий керівник: О.В. Дикань, доктор економічних наук, професор

А.Бідняк,

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)

АНАЛІЗ ВХІДНИХ ТА ВИХІДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ ТА ШВЕЦІЇ

Аналізуємо вхідні та вихідні інвестиційні потоки. Вхідні та вихідні інвестиційні потоки є важливими економічними показниками, які вказують на рух капіталу між країнами або регіонами.

Вхідні інвестиційні потоки показують нам суму грошових коштів, які направляються в країну або регіон для реалізації інвестиційних проєктів. Вхідні інвестиції можуть бути прямими (коли іноземний інвестор безпосередньо інвестує у створення або розвиток підприємства) або портфельними (коли іноземні інвестори купують фінансові активи, такі як акції чи облігації, на фінансовому ринку країни).

Вихідні інвестиційні потоки показують нам суму грошових коштів, які направляються з країни або регіону на зовнішні інвестиційні проєкти. Вихідні інвестиції можуть бути прямими (коли місцеві інвестори інвестують за межами країни) або портфельними (коли місцеві інвестори купують фінансові активи за кордоном).

Вхідні інвестиційні потоки свідчать про привабливість країни для зовнішніх інвесторів, рівень економічного розвитку, стабільність та потенціал для прибуткових інвестиційних можливостей. Вихідні інвестиції, з іншого боку, вказують на здатність країни реалізувати свій капітал на зовнішніх ринках та ризики, які місцеві інвестори готові прийняти в погоні за високими доходами чи диверсифікацією портфеля.

На рисунку 1. показано, що у нас перевищує вихідні накопичені

інвестиції, що каже нам про те що Швеція намагається реалізувати свої капітали на зовнішніх ринках і що менша частина коштів вона має від іноземних інвесторів. Країна спрямована на інші країни більше ніж залучати іноземні інвестиції в свою країну.

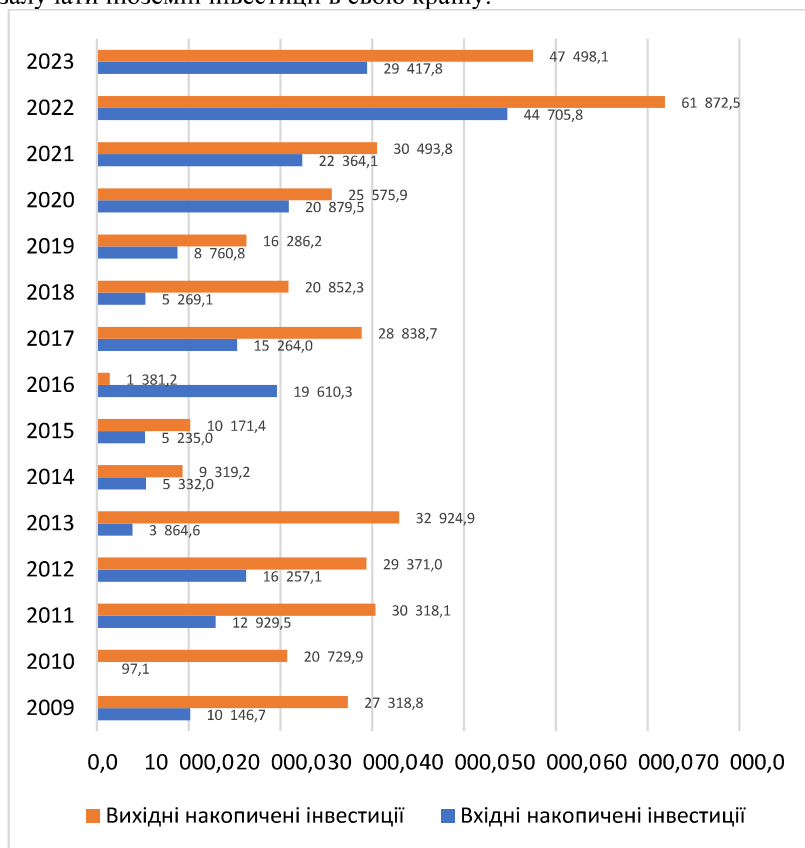

Рис. 1. Аналіз накопичених інвестицій в \$, Швеція, 2018-2022*

**Складено і розраховано автором за даними UNCTAD [1],[2]*

Рисунок 2 демонструє перевищення вхідних накопичених інвестицій, що показує що Україна намагається реалізувати свої капітали на внутрішніх ринках і що більша частина коштів вона має від іноземних інвесторів. Країна спрямована на себе більше ніж залучати власні інвестиції в інші країни.

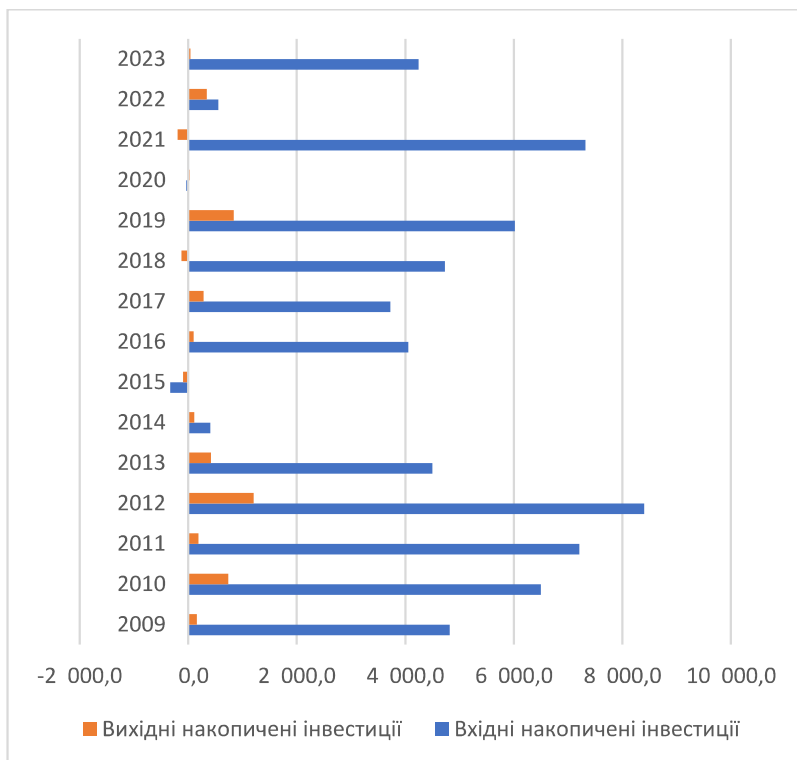

Рис. 2. Аналіз накопичених інвестицій в \$, Україна, 2018-2022*

**Складено і розраховано автором за даними UNCTAD [1],[2].*

Якщо аналізувати та прогнозувати перспективи розвитку у майбутньому. Ризик стабільності знизився у короткостроковій перспективі, але невизначеність у світі висока [3]. Зокрема, короткі ринкові відсоткові ставки впали у той час, коли довші відсоткові ставки були волатильними. Премії за ризик продовжують падати, а кредитний ринок дуже розвивається. Несподівані події, однак, можуть спричинити турбулентність на ринку. Періоди оптимізму та ціноутворення з низьким рівнем ризику можуть призвести до відновлення ризику. Крім того, геополітична невизначеність велика, а фінанси центрального уряду у багатьох країнах слабкі. Швеція буде в пріоритеті більше інвестувати в себе аніж в інші країни через політичну нестабільність яка викликає дуже нестабільні економічні умови.

Щодо ситуації в Україні то кожна екосистема, що розвивається, неминуче стикається зі своїми проблемами [4]. Для України це брак